

Прегледни рад

UDK 314.15

DOI br. 10.7251/SVR1409111K

COBISS. SI-ID 4562456

ПОПУЛАЦИОНА ПОЛИТИКА КАО ДИО РАЗВОЈНЕ ПОЛИТИКЕ

Мр Јелена Купрешанин¹

UNICEF-ов консултант на пројекту у Министарству здравља и социјалне
заштите Републике Српске

Апстракт: У свим земљама се тежи ка развоју и планирању мјера које ће омогућити несметан развој друштва и обнављање становништва. Ове мјере су најчешће уграђене у законске оквире који омогућавају успјешност популационе политике. Већина земаља нема јасне популационе политике које подразумијевају потпуно уважавање људских права. Сарадњом свих актера друштва, циљ је да се промовише и заштити породица као основна јединка друштва, да се подстиче нови однос између породице, државе и локалне заједнице и да се јача свијест. У многим државама у којима је забиљежен низак ниво наталитета, владе су увеле политику подстицања рађања, како би тиме утицале на повећање стопе наталитета. Успјех тих мјера, углавном, зависи од тога да ли представљају противтежу стварним чиниоцима који су, прије свега, и допринијели битном паду наталитета. Анализа опште стопе наталитета указује да простор Републике Српске спада у нисконаталитетна подручја - бруто стопа фертилитета је веома ниска и према процјени броја становника за 2012. годину, она износи 1,2 дјетета по мајци. То је посљедица каснијег планирања породице, све раширенијег самачког живота, послеријатних траума, расељавања и процеса избјеглиштва, али и тешке социо-економске ситуације, психолошких и других фактора. Овај рад на сажет начин приказује основе демографије као науке о становништву и досадашње провођење мјера популационе политике у Републици Српској.

Кључне ријечи: *демографија, становништво, популациона политика, друштвени развој.*

УВОД

Стопа природног прираштаја у послеријатном периоду на простору Републике Српске је у сталном паду. Најизраженији разлог за пад наталитета је лоша економска ситуација. Влада разним мјерама покушава да одговори на новонастале проблеме када је у питању политика рађања, а једна од тих мјера је и популациона политика. Креирање популационе политике подразумијева постојање програма планирања породице и подстицање рађања путем материјалних дава-

¹ Магистар социјалног рада, е-маил: jelenakupresanin@yahoo.com

ња и низа мјера усмјерених ка дјечи. Висока стопа незапослености резултира мањим бројем склопљених бракова и повећањем броја младих који се у каснијем периоду живота одлучују за дијете. Константно се усвајају знања о демографији и стручњаци подстичу у дефинисању, разумијевању и практичној примјени одговарајуће популационе политике.

Развој знања и вјештина стручњака у овој области је од круцијалног значаја за разумијевање међузависности између динамичке развоја становништва и економског развоја, успостављања родне равноправности и подстицања развојних програма за очување сексуалног и репродуктивног здравља становништва, нарочито младих.

ДЕМОГРАФИЈА

Демографија се дефинише као „наука о развоју друштва“². Проблематика становништва и његовог развоја се на различите начине третира, али је њена важност била присутна од давнина. Становништво се дефинише као скуп људи на одређеној територији, повезан на различите начине и заједно чини цјелину. Уобичајено је да се у демографским истраживањима становништво дефинише путем територијалног одређења. Демографски развој је комплексан процес кога чине природно и механичко кретање становништва (наталитет, фертилитет, смртност и миграције), као и промјене у демографским структурама (биолошким, социо-економским и интелектуалним). Између кретања и структура становништва постоји обострана међусобна повезаност, која се огледа у томе што компоненте кретања становништва утичу на структуре, и обрнуто, демографске структуре испољавају свој утицај на наталитет и смртност, односно на пресељавање становништва. С друге стране, компоненте кретања становништва као и демографске структуре и промјене у њима условљене су дјеловањем бројних чинилаца: биолошких, социо-економских, еколошких, културних и социо-психолошких. Поменути фактори и њихово дјеловање испољавају се различито у датим условима друштвеног и економског развоја, што значи да је демографски развој историјски условљен. Другим ријечима, становништво које живи на извјесном степену друштвеног и економског развоја показиваће у погледу демографског развоја правилности и законитости које су својствене датом степену развоја.

Демографија је доживјела нагли развој почетком 20. вијека и двије основне теоријске поставке на теоријском плану су теорија оптимума становништва која полази од поставке да постоји један оптималан број или структура становништва који одговара одређеним постављеним циљевима у једном одређеном моменту, као и теорија о

² Дјошић, Д. (1996): *Демографија са статистиком*, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет.

демографској транзицији која је настала на емпиријско-индуктиван начин, на основу анализе емпиријских података о демографском развоју становништва у западноевропским земљама и повезује демографски и социо-економски развој. Као и друге друштвене науке демографија користи уобичајену методологију, гдје се нарочито истичу демографске методе. Она се користи статистиком као преваходно својом методом, али и свим другим емпиријско-индуктивним методама у анализи демографских појава. Гилард (Guillard) у 19. вијеку дефинише демографију као природну и друштвену науку људске врсте, и као математичко знање о становништву и његовим општим кретањима, те његовом физичком, грађанском, интелектуалном и моралном стању.

С обзиром да је предмет демографије развој становништва, а да је становништво по свом одређењу масовна појава, онда је јасно да за проучавање масовних појава највише одговара статистички метод. Грана статистике примијењена на демографске појаве често се назива демографска статистика која се бави демографским мјерама и показатељима, примјеном рачуна вјероватноће у демографској анализи, израдом демографских таблица, израдом демографских пројекција, демографским моделима, анализом демографских структура, мјерењем и представљањем развоја становништва у времену и другим питањима. Демографски метод се развијао у оквиру демографске статистике, демографске анализе, односно демометрије. У суштини је ријеч о методу који је специфичан и својствен демографији као посебној научној дисциплини. Његова примјена долази до изражаја у свим фазама демографских истраживања.³

У људској заједници се током историје спонтано развијало планирање породице под утицајем различитих чинилаца социјалне, религиозне, етичке или филозофске природе. Оно представља свјесну активност индивидуе и парова у репродуктивном добу живота којом теже не само да регулишу број и временски распоред рађања, већ и да добију здраво дијете. Утицај друштва у овој сфери огледа се, у новије вријеме, кроз дјеловање различитих покрета и програма за планирање породице. Тако се планирање породице појављује на три нивоа: као индивидуална пракса, као покрет друштвених група и као програм који доноси и спроводи држава. У савремено доба планирање породице тежи да постане истовремено и индивидуална потреба и социјални захтјев, људско право и обавеза према друштву, снажна превентивна мјера, стил живота и елемент појединачне и друштвене репродуктивне свијести. Због тога је нужно мултидисциплинарно изучавање планирања породице и нарочито су тешко раздвојиви његови различити аспекти –биолошки, здравствени, демографски, социолошки, психолошки, економски, етички и политички. Као централни појам, намеће се демографски аспект посматрања овог

³ Дјошић, 1996.

феномена, јер је рађање дјецe и његов агрегат фертилитет становништва, одлучујућа варијаблa развитка становништва, а његовим посредством и бројних социјалних и економских процеса.⁴

ОБИЉЕЖЈА СТАНОВНИШТВА

Као и код испитивања свих масовних појава, обиљежја становништва такође могу бити атрибутивна, односно квантитативна. Знатан број тих обиљежја има општи значај, јер се примјењује готово код свих демографских (и не само демографских) испитивања, а друга су специфична за извјесну грану у оквиру примијењене демографске статистике, односно у специфичним демографским испитивањима. Биолошка обиљежја подразумијевају пол и старост, затим физичке, тј. антрометријске карактеристике, генетска обиљежја, подјела становништва по крвним групама, расна припадност, здравствене карактеристике становништва. Већина поменутих обиљежја (сем старости и пола) заснива се на парцијалним истраживањима, чији резултати не могу у цјелини задовољити демографски аспект, тј. на основу њих се не може вршити анализа за укупно становништво. До сада се сматрало да су поједина социо-економска обиљежја становништва најбоље изучено подручје у демографској анализи. Показало се да са бројем анализа расте и број проблема које треба рјешавати. Ријеч је о веома широком кругу карактеристика становништва:

- *економска обиљежја становништва* (активност, занимање, привредна дјелатност, лични доходак, сектор власништва, занимање);
- *социјална обиљежја становништва* (социјална припадност становника и њихових предака);
- *брачне и фертилне карактеристике становништва* (брачно стање, старост при ступању у брак, број рођене дјецe, трајање брака, брак по реду);
- *миграционе карактеристике становништва* (становништво према родном крају или према мјесту одакле се доселило, према социјалној или професионалној мобилности);
- *породичне карактеристике становништва* (величина домаћинства или породица у којем лице живи, породични састав домаћинства у којем лице живи).⁵

Све поменуте карактеристике постају интересантне за демографију када се могу истраживати на нивоу популације или њених дијелова, односно када су значајне за истраживање и сагледавање демографских процеса. Етничке карактеристике обухватају националност, матерњи језик и вјероисповијест. Интелектуалне карактеристике, односно одговарајуће структуре, представљају у демографији

⁴ Рашевић, 1999.

⁵ Нејамшић, 2005.

релативно слабо изучавано подручје. Од тих обиљежја помињу се и писменост и школска спрема укупног становништва, квалификациона структура радне снаге, док су готово све остале карактеристике из ове групе испитиване углавном само парцијално (на примјер, коефицијент интелигенције код становништва) у другим наукама, што је најчешће за демографију недовољно.

Обиљежја становништва која се најчешће користе у демографији су:

- *Старост и пол* - најчешће се користе, самостално или у комбинацији са неким другим обиљежјем. Старост се обично изражава путем навршених година, могуће је и путем година рођења;
- *Занимање* је особеност појединца које се у статистици дефинише на основу конкретног посла који појединац обавља како би прибавио средства за живот;
- *Школска спрема* се исказује кроз принцип „завршене школе“, па се и класификација исказује кроз број завршених година школовања, али су могуће и шире класификације;
- *Народност* као обиљежје изражава субјективни критеријум о припадности појединца одређеној нацији, никакав објективни показатељ није потребан да би се доказивала припадност појединој нацији.⁶

Временска компонента представља један од најважнијих елемената у демографији и чини основу њеног дефинисања.

ПОПУЛАЦИОНА ПОЛИТИКА

Независно од степена свог развоја, начина организовања и управљања, људско друштво је морало рјешавати и питање свог опстанка, трајања, обнављања и развоја. Утицај који људска заједница као цјелина врши на индивидуална репродуктивна понашања својих чланова, назива се популациона политика. У актуелном времену су неспорна сазнања да популациона политика државе треба да почива на научној утемељености, компатибилној развојној политици, позитивној одређености, усмјерености ка индивидуализацији, експлицитној формулацији, усредсређености на дјецу, јавности, једнакости свих чланова друштва без дискриминације по било ком основу, јединствености, стабилности и подложности евалуацији.⁷

Популациона политика треба да дјелује на узроке који доводе до прекомјерног или недовољног рађања. Овладавање демографским кретањем претпоставља двије стратегије: прилагођавање неминовном и мијењање могућег. Разлози за подстицање рађања су биолошке (обнављање свих живих врста), моралне (право народа на одбрану

⁶ Нејамшић, 2005.

⁷ Гавриловић, 2000.

континуитета живота претходних генерација), етичке (живот човјечанства је темељна вриједност), економске (повећање удјела старог, издржаваног дијела становништва значи смањење могућности улагања у младе), цивилизацијске и етничке природе. Циљеви популационе политике су хуманитарни и социјални, а изражавају се у систему слободе, права и дужности човјека и уважавању вриједности људског живота. Популациона политика би требала да буде широко заснована, а друштвене мјере и акције позитивне.⁸

Било као спонтана појава или посљедица нужности, смањивање броја дјеце утиче на друштво у многим областима. Под условом да је ова појава обухваћена ефикасним политикама подршке, она може да буде извор врло реалног побољшања општих животних услова- смањења демографског притиска, расподеле (или прерасподјеле) расположивих ресурса према оним дјелатностима које су највећи покретачи економског и друштвеног напретка. Међутим, уколико се тај процес пролонгира или ако достигне врло озбиљне размјере, тада проређивање броја дјеце доводи до врло значајног сужавања основе старосне пирамиде, те до одговарајућег проширења њеног врха- процеса који се назива демографско старење. Смањење рађања доводи до повећања трошкова производње, тешкоћа у финансирању система социјалне заштите и слабљења неформалних мрежа солидарности. У том случају треба да се промијени природа јавне интервенције и да она поприми много дјелотворнији карактер кроз успостављање или обнављање политике породице, политике у области старења становништва, политике запошљавања, миграционе политике, социјалне политике и политике уређења простора.⁹

Ма колико била развијена и разубјена, популациона политика државе не може одговорити свим захтјевима, потребама, специфичностима и очекивањима на нивоу нижих територијалних заједница- локалних заједница, одређених друштвених група и појединаца. Да би била дјелотворна, популациона политика мора претендовати да постигне дејство на све ширу детерминистичку основу недовољног рађања и да допре до индивидуа чије одлуке о рађању или нерађању изазивају посљедице на друштвеном нивоу и које утичу на ток демографског развоја. Са друге стране, за локалну заједницу је изузетно значајно питање породице и њене репродуктивне функције, без које заједница не може опстати. Популациона политика локалне самоуправе мора бити сталан процес којим се управља, који се прати и евалуира, процес који је јаван и који подразумева ангажовање компетентних људи и удружења грађана - волонтера, као и цивилних организација. За такву популациону политику едукација се намеће као пријекна нужност.¹⁰

⁸ Пета конференција о становништву у Каиру, 1994.

⁹ Parant, 2008.

¹⁰ Гавриловић, 2006.

ПОЛИТИКА ДРУШТВЕНОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Републику Српску карактерише завршна фаза демографске транзиције која је условљена спорим економским развојем и терцијаризацијом друштва, слабом искоришћеношћу природних ресурса и доста повољног саобраћајно-географског положаја, што је већ покренуло поремећаје биолошког карактера, интензиван пад природног прираштаја и процес старења становништва. Број дјеце за коју се жена или пар одлучи да их има резултат је сложене комбинације чинилаца који, између осталог, обухватају трошкове подизања дјеце, могућности жене да учествује у вишем образовању и запошљавању, економски статус домаћинства, брачни статус, као и степен усклађености рада и његе дјеце.¹¹

Према Закону о дјечијој заштити¹², додатак на дјецу је новчано давање које остварује породица за друго, треће и четврто рођено дијете ако остварује приход испод нивоа утврђеног према важећим прописима, до 15. године живота, ако су на редовном школовању. Дјеца са сметњама у развоју, дјеца без родитељског старања, дјеца погинулих бораца и дјеца тешких ратних инвалида остварују право на додатак без имовинских цензуса. Матерински додатак је право које остварује незапослена мајка за прво, друго и треће рођено дијете ако испуњава имовинске услове утврђене прописима. Право на накнаду плате за вријеме коришћења породилског одсуства, односно док користи одсуствовање са посла због његе и старања о дјетету, има мајка или запослени отац, усвојилац дјетета или друго лице запослено код послодавца коме је надлежан орган повјерио дијете на његу и старање. За вријеме коришћења породилског одсуства, мајци припада накнада плате у висини просјечне нето плате утврђене Законом о раду. Право на помоћ за опрему новорођенчета остварује мајка за свако рођено дијете независно од материјалних услова и редосљеда рођења. Право на рефундацију исплаћене плате за пола радног времена остварује запослени родитељ, ако је налазом и мишљењем љекара предвиђена појачана брига и њега дјетета са посебним потребама. Породице остварују и друга права у складу са одлукама Владе Републике Српске за подршку популационој политици.

Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске је у периоду од 2011-2014. године проводило кампању „Породица за 5“, са циљем промоције важности очувања породице и потребе већег рађања у Републици Српској. Реализација кампање се одвијала кроз организацију и подршку манифестација, те обиљежавање међународних и вјерских празника значајних за породицу. Кампања је своју потпуну видљивост постигла током реализације

¹¹ Маринковић, 2010.

¹² Службени гласник Републике Српске, број 4/02.

манифестације „Конференција беба“ која се током јуна мјесеца 2012. године одржала у 22 општине Републике Српске. Током манифестације, као и ранијих година, обезбијеђен је промотивни материјал са логотипима кампање. У овим активностима Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске је издвојило средства у износу од 25.000,00 КМ. Ова манифестација доприноси подизање свијести јавности о потреби већег рађања и важности очувања породице. Мјере пронаталитетне популационе политике спроводиле су се на основу Одлуке Владе Републике Српске којом је одобрен пласман средстава за реализацију пројекта „Фонд треће и четврто дијете“, као једна од материјалних мјера популационе политике. На овај начин је обезбијеђена исплата једнократне новчане накнаде мајкама за свако треће и четврто рођено дијете. Током 2012. године одобрена средства за реализацију овог пројекта износила су 950.000,00 КМ. Свакој мајци која је родила треће дијете исплаћено је 500,00 КМ, а свакој мајци која је родила четврто дијете исплаћена су средства у износу од 400,00 КМ.

Значајну материјалну мјеру пронаталитетне популационе политике која се спроводи у складу са Омладинском политиком Републике Српске, представљају олакшице у рјешавању стамбених питања младих и младих брачних парова, кроз субвенционисање каматне стопе на стамбене кредите за младе и младе брачне парове. Овим програмом се субвенционира постојећа каматна стопа стамбеног кредита додијељеног из средстава Инвестиционо-развојне банке Републике Српске. У периоду 2011-2014. године, расписан је један конкурс за додјелу субвенција на стамбене кредите за младе и младе брачне парове. Укупан број пријављених по овом конкурсу је био 431, а одобрена су 393 захтјева. Од укупног броја одобрених средстава подржано је 90 захтјева младих и 303 захтјева младих брачних парова. За ове намјене издвојено је 850.000,00 КМ. Овом мјером директно се помаже у рјешавању стамбеног питања и оснивању породице, што је у складу са стратешким опредјељењем Министарства породице, омладине и спорта Републике Српске. Подаци Министарства и комерцијалних банака говоре о сталном интересовању младих и младих брачних парова за коришћењем ове субвенције. Узимајући у обзир да је крајњи резултат овог програма већи број стамбено збринутих младих и младих брачних парова у Републици Српској, те омогућено оснивање и развој здраве породице, као и останак младих у Републици Српској, наставак реализације овог програма и расписивање конкурса за избор нових корисника субвенције је од изузетног значаја како за саме кориснике, тј. младе брачне парове, тако и за демографски развој Републике Српске.

Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске је у периоду 2011-2014. године за новорођене тројке у Републици Српској обезбиједило одговарајућа колица и на тај начин помогло родитељима приликом куповине опреме за новорођенче. За

ове намјене издвојено је 5 500 КМ. У циљу задовољења потреба дјече за одмором и рекреацијом, те побољшања положаја коришћења слободног времена дјече, Министарство је у овом периоду подржало изградњу дјечијих игралишта у четири општине у Републици Српској (Котор Варош, Теслић, Шамац и Пелагићево) за чију изградњу су издвојена средства у износу од 20.000,00 КМ.

Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске континуирано прати демографска кретања и анализира тренутне мјере које се примјењују, а које се могу сврстати у домен популационе политике. Једна од тих мјера је и пружање финансијске помоћи при лијечењу неплодности код брачних парова. Имајући у виду да се први покушај вантјелесне оплодње финансира из буџета Републике Српске, Министарство је у 2012. години урадило Анализу учешћа јединица локалне самоуправе у суфинансирању медицински потпомогнуте оплодње.

Анализом је утврђено да је до краја 2011. године у 13 општина у Републици Српској пристигло укупно 93 захтјева за суфинансирање другог покушаја вантјелесне оплодње, од чега је одобрен 41 захтјев или 44% у износу од 89.300,00 КМ, док су одбијена 53 или 56% захтјева. Општине које су учествовале у суфинансирању другог покушаја вантјелесне оплодње су Бања Лука, Козарска Дубица, Мркоњић Град, Приједор, Прањавор, Шамац, Зворник, Братунац, Вишеград, Рудо, Чајниче, Калиновик и Гацко. Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске је у току 2011. и 2012. године износом од 25.000,00 КМ финансијски подржало већи број предшколских установа (вртића). Помоћ се огледала у набавци дидактичког материјала, као и одређеној помоћи у контексту побољшања услова у којима бораве дјеца. Министарство је у 2010. и 2011. години обезбједило 1500 комплета уџбеника за одличне ученике основних школа од трећег до деветог разреда за породице са четворо и више дјеце у износу од 184.000,00 КМ.

Када је у питању подршка младим родитељима у локалној заједници, она се одвијала кроз подршку неопходну за смањење трошкова родитељства, као и мјера везаних за усклађивање рада и родитељства. Локалне заједнице у Републици Српској ове активности спроводе углавном кроз финансијску подршку приликом рађања дјетета и то посебно трећег. Исто тако присутна је одређена финансијска помоћ неопходна за школовање дјеце која се као таква огледа у помоћи приликом набавке уџбеника, помоћ приликом превоза до школе, као и одређеним видом стипендија. Локалне заједнице као оснивачи предшколских установа учествују у плаћању смјештаја дјеце, док град Бијељина субвенционисе плаћање смјештаја дјеце и у предшколским установама које нису основане као јавне установе. Локалне заједнице, као оснивачи, обезбјеђују и

одређене повластице у смислу попушта на цијену боравка, уколико из једне породице у истој предшколској установи борави двоје и више дјецe. Важно је истаћи да три локалне заједнице (Прњавор, Требиње и Челинац) обезбјеђују бесплатан боравак у вртићу за треће дијете из породице, док Бања Лука обезбјеђује бесплатан боравак за четврто дијете из породице.¹³

ЗАКЉУЧАК

Важна грана демографије је популациона политика, чији је задатак да одговори на актуелне друштвене токове и да их усмјери у складу са друштвено-економским плановима за будућност. Такође би требало да информише становништво о заштити репродуктивног здравља, да политички одговори на старење становништва, санкционише прекомјерно рађање или да га мотивише када је испод нивоа просте репродукције. Мјере популационе политике дају резултате само ако се стрпљиво и упорно спроводе. Укупан развој државе, без обзира на степен развоја, зависи превасходно од демографског развоја. Имајући у виду да је становништво компонента коју карактеришу динамичност и промјењивост, неопходно је улагати у истраживања и изналажења рјешења и модалитета који ће на адекватан начин омогућити сталан развој и позитивне резултате. Демографски развој, као аспект укупног друштвеног развоја, мора се сагледавати системски.

Имајући у виду тешку економску ситуацију у којој се налазе Република Српска и земље у региону, чињеницу да долази до повећања удјела старијег становништва, великог броја младих који одлазе у иностранство у потрагу за бољим условима живота, нереално је очекивати да се промјене и жељени развој досегну у кратком временском периоду. Неповољне демографске тенденције могу се сузбити стварањем одговарајућег институционалног оквира, усвајањем стратегија и унапређењем законских рјешења. За остварење постављених циљева посебно је важно јачање инструмената финансијске подршке породици, као и развој образовања и правилно информисање јавности. Удруженим снагама свих актера друштва позитивне промјене ће постати неминовност. Полазну основу представља одвајање значајних финансијских средстава у промовисање и побољшање популационе политике. Такође, коришћење искустава развијених земаља, или бар дијела тих искустава, ако се има у виду да је недостатак финансијских средстава основни проблем на нашим просторима, не смије се занемарити. Побољшање демографске слике Републике Српске је циљ свих нас.

¹³ Извјештај о провођењу акционог плана за дјецу Босне и Херцеговине 2011-2014.

POPULATION POLICY AS PART OF DEVELOPMENT POLICY

Јелена Купрешанин МА

Abstract: Every country strives for the development and planning of measures that will allow undisturbed development of society and population. These measures are commonly incorporated into the legal framework in aim to enable the success of population policy. Most countries do not have a clear population policy which include full respect for human rights. By cooperation of all actors in society, the aim is to promote and protect the family as the basic unit of society, to encourage a new relationship between the family, country and local communities and to raise awareness. In many countries which have low birth level, the government introduced a policy of birth incentives to increase birth level. The success of these measures largely depends on whether they counterweight to the real factors which contributed to significant decline in birth level. Analysis of the birth level indicates that the area of the Republic of Srpska belongs to the low birth regions- gross fertility rate is very low and according to population estimates for 2012 it is 1.2 children per mother. This is due to the subsequent family planning, outspread of single life, post-war trauma, displacement and refugee process, but also difficult socio- economic situation, psychological and other factors. This study summarize the basics of demography as a science about population and the current implementation of measures of population policy in the Republic of Srpska.

Keywords: *demography, population, population policy, social development.*

ЛИТЕРАТУРА

1. Гавриловић А. (2000): *Породиље- циљна група популационе политике. Социјална мисао, Часопис за теорију и критику социјалних идеја и праксе број 3-4*
2. Гавриловић А. (2006): *Популациона политика локалне самоуправе: потребе, могућности и ограничења, Зборник Матице српске за друштвене науке број 121*
3. Дјошић Д. (1996): *Демографија са статистиком*, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет
4. Закон о дјечијој заштити (Службени гласник Републике Српске, број 4/02)
5. Извјештај о провођењу акционог плана за дјецу Босне и Херцеговине 2011- 2014., Вијеће министара Босне и Херцеговине
6. Маринковић Д. (2010): *Демографски развој и спровођење мјера популационе политике у Републици Српској. Зборник Матице српске за друштвене науке, бр.131.*
7. Нејашмић И. (2005): *Демогеографија, становништво у просторним односима и процесима*, Загреб: Школска књига.
8. *Пета конференција о становништву у Каиру 1994)*
9. Ragant A. (2008): *Становништво и популациона политика: француски модел. Становништво-Национални институт за демографске студије број 1/2008*
10. Рашевић М
11. . (1999): *Планирање породице као стил живота*, Београд: Центар за демографска истраживања Института друштвених наука